

Latgales stratēģija 2030

Latgales programma 2017

4.pielikums

Valsts un pašvaldību pakalpojumu nodrošinājums

PASŪTĪTĀJS:

Latgales plānošanas reģions

Reģ. Nr. 90002181025

Adrese: Atbrīvošanas aleja 95, Rēzekne, LV 4600

Tālr. 654281111, fakss 654212111, e-pasts latgale@latgale.lv

IZSTRĀDĀTĀJS:

SIA "Grupa 93"

Reģ. Nr. 50103129191

juridiskā adrese: Kr. Barona iela 3-4, Rīga, LV-1050

Tālr.67217043, fakss:67217045, e-pasts: info@grupa93.lv

grupa93

01.12.2010, Daugavpils

Valsts un pašvaldības pakalpojumu nodrošinājums Latgales reģionā

18 gadus ilgušais ATR process ir beidzies un jau vairāk kā pusotru gadu pašvaldības veic savas funkcijas jaunos novados. Vienlaicīgi turpinās diskusija par reģionālā līmeņa pašvaldību izveidi, to lomu un funkcijām. Valstī uzsāktas strukturālās reformas, kuru mērķis ir radīt nelielu, elastīgu un modernu valsts pārvaldes aparātu. Valsts iestādes atrodas reformu procesā, uzsākta virkne valsts mēroga projektu, tiek izstrādātas koncepcijas un rīcības programmas. No šo projektu rezultātiem un MK un Saeimas pieņemtajiem lēmumiem un normatīvajiem aktiem būs atkarīga tālākā virzība. Ir saprotams vispārējais pārmaiņu mērķis, taču konkrēta „ceļa karte” vēl nav izveidota.

Ņemot vērā augstākminētos faktorus, Latgales reģiona attīstības programmas izveides ietvaros ir izveidots skatījums uz būtiskākajiem aspektiem valsts un pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanā, un piedāvāts skatījums uz turpmāko plānošanas reģionu lomu pakalpojumu nodrošināšanā. Pakalpojumu pieejamības analīze reģionā balstījusi uz atsevišķi izvēlētām teritorijām - pilotteritorijas (Balvu novads) un lauku etalonteritoriju izpēti. Pakalpojumu struktūra un to pieejamība tika izvērtēta gan no pašvaldības iekšējo saikņu, tā arī starppilsētu saikņu mērogā.

Valsts līmeņa aktivitātes

Saskaņā ar valdības deklarāciju, MK valsts pārvaldes jomā fokusējas uz sekojošiem pasākumiem:

- Izveidosim nelielu, vienotu, kompetentu, efektīvu un iedzīvotājiem pieejamu valsts pārvaldi.
- Nodrošināsim "vienas pieturas aģentūras" principa ieviešanu valsts un pašvaldību pakalpojumu sniegšanā. Vienkāršosim valsts un pašvaldību sniegto pakalpojumu procedūras.
- Deleģēsim valstij neraksturīgos publiskās pārvaldes uzdevumus privātajam sektoram un nevalstiskajām organizācijām.
- Nodrošināsim vienotas e-pārvaldes izveidi un e-pakalpojumu pieejamību, t.sk. izveidojot un nodrošinot visu atbilstošo valsts un pašvaldību publisko pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem un uzņēmējiem elektroniski.

Lai nodrošinātu efektīvu pakalpojumu pieejamību valsts iedzīvotājiem, izveidots „Elektroniskās pārvaldes attīstības plāns 2010-2013” un uzsākta „Vienas pieturas aģentūras” (VPA) koncepcijas realizācija (RAPLM) un projekts „Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana” (Valsts kanceleja) - publisko pakalpojumu sniegšanas analīze, publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana un apmācības. Aktīvi tiek pilnveidota interneta vietne latvija.lv.

„Elektroniskās pārvaldes attīstības plāns 2010-2013”

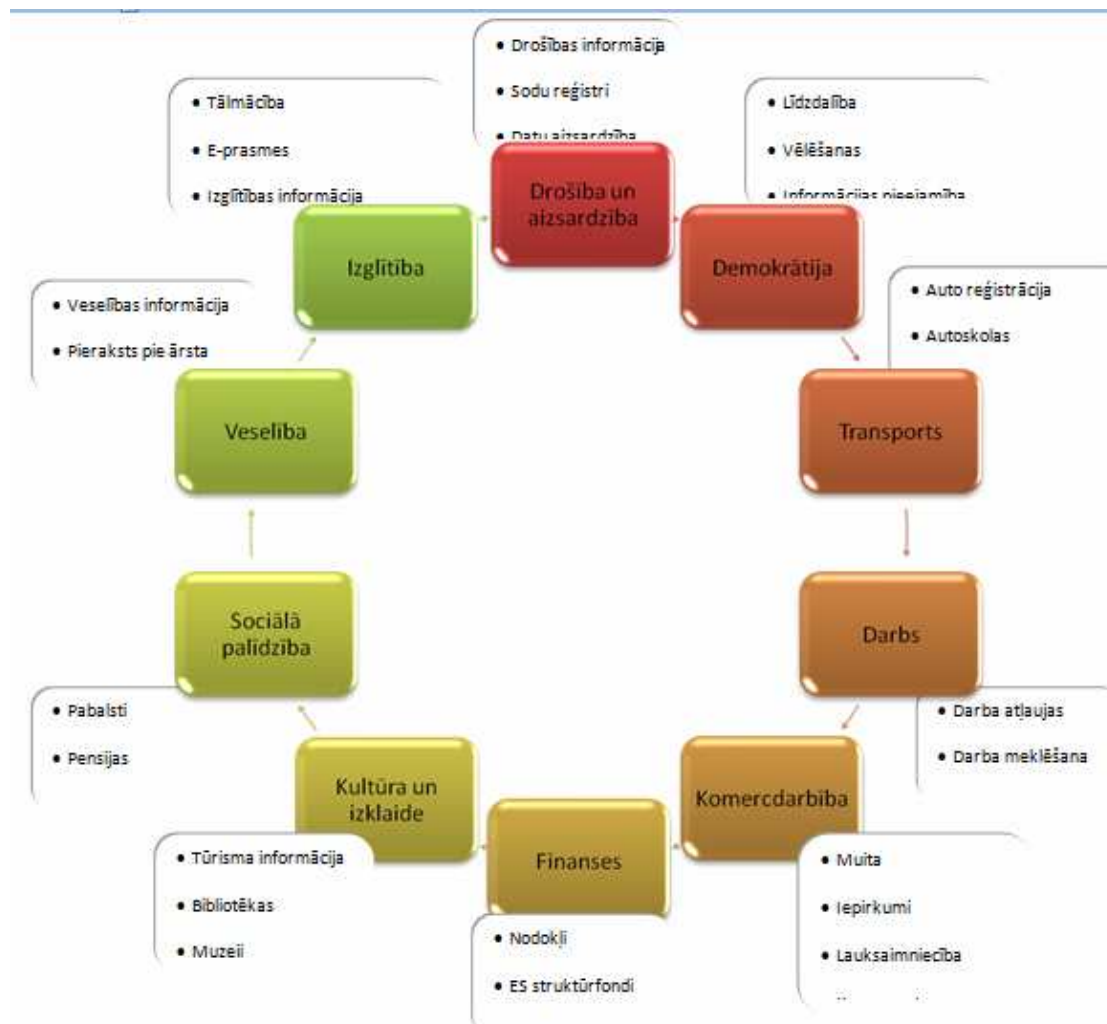
Uz iedzīvotāju vajadzībām orientētas e-pārvaldes attīstība („Elektroniskās pārvaldes attīstības plāns 2010-2013”).

Atbilstoši ES izvirzītajām prioritātēm, arī Latvijā jāveicina tādas e pārvaldes izveide, kas ir sabiedrībai atvērta un orientēta uz efektīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem un komersantiem.

IKT loma pēc 2010.gada tiek saistīta ar iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu, nodrošinot elektronisko pieejamību un IKT prasmes, uzsvērot digitālo prasmju attīstību un uz iedzīvotāju vajadzībām vērstu publisko pakalpojumu attīstību.

Ņemot vērā, ka e-pārvalde kā horizontāla nozare ietekmē ikvienu dzīves jomu, ir svarīgi turpināt visiem iedzīvotājiem pieejamu, kvalitatīvu un uz dzīves situācijām balstītu e-pakalpojumu nodrošināšanu tiešsaistē. 1.attēls dod uzskatāmu piemēru par dzīves situāciju sasaiti ar pakalpojumu grupām un parāda IKT nozīmīgumu iedzīvotāja dzīves ciklā. Savukārt, lai palielinātu iedzīvotāju apmierinātības līmeni ar publisko pārvaldi, ar e-pārvaldes palīdzību tiks nodrošināta vienota pieeja,

kas mainīs tradicionālo publiskā sektora pakalpojumu piegādes uzskatu – pārejot no pakalpojumu sniedzēja skatupunkta uz iedzīvotāju orientētu skatupunktu.

Plāns paredz veidot uz zināšanām balstītu ekonomiku un uzlabot dzīves kvalitāti, ikvienam spējot izmantot un izmantojot IKT un satura sniegtās iespējas šī mērķa sasniegšanai

Plāna mērķis ir nodrošināt publisko pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem ērtā un vienkāršā veidā, veicot elektronisku datu apmaiņu starp valsts pārvaldes un pašvaldību subjektiem, vienlaicīgi palielinot valsts pārvaldes efektivitāti un samazinot tās izdevumus

Noteikti četri rīcības virzieni:

1. Administratīvā sloga samazināšana un valsts pārvaldes organizatoriskā procesa efektivitātes palielināšana
2. Iedzīvotāju un komersantu vajadzībām atbilstošu elektronisko pakalpojumu attīstība
3. Valsts informācijas sistēmu un IKT infrastruktūras attīstība, interneta pieejamības veicināšana
4. Inovācijas un sabiedrības līdzdalības veicināšana valsts pārvaldes procesos

Jāatzīmē, ka līdz 2011. gada 4.ceturksnim, projekta „E-sakaru pakalpojumu vienlīdzīgas pieejamības nodrošināšana visā valsts teritorijā (platjoslas tīkla attīstība)” ietvaros paredzēts nodrošināt LR

mazapdzīvoto teritoriju iedzīvotājiem pieeju platjoslas interneta pakalpojumam, kas pēc cenas un kvalitātes ir līdzvērtīgs blīvi apdzīvotās vietās pieejamajam platjoslas pakalpojumam, mazinot starpību starp abonēšanas maksu mazapdzīvotās vietās un blīvi apdzīvotās vietās.

„Vienas pieturas aģentūras” koncepcija

VPA princips līdzās elektronisko pārvaldes pakalpojumu pieejamībai mūsdienās tiek lietots kā sinonīms efektīvai un modernai pārvaldei. VPA principa īstenošana nozīmē tādu valsts un pašvaldības institūciju darba organizāciju, kas nodrošina pārvaldes institūciju savstarpējo sadarbību saskaņā ar labas pārvaldības principu un ļauj iedzīvotājam saņemt pieprasīto informāciju un pārvaldes pakalpojumus vienuviet, personīgi nevēršoties kompetentajā iestādē pie atbildīgās amatpersonas, kas izskata iesniegto pieteikumu, saskaņo to un pieņem lēmumu par pieprasīto pārvaldes pakalpojumu izpildi.

VPA principa ieviešanas modelis paredz pārvaldes pakalpojumu izpildes un to sniegšanas pilnveidošanu divos aspektos:

- 1) attīstot piekļuves kanālus valsts un pašvaldību pakalpojumiem, tai skaitā nodrošinot pakalpojumus elektroniskā vidē, tādējādi paaugstinot to pieejamību un nesaistot to saņemšanas iespējas konkrētai ģeogrāfiskai vietai un laikam;
- 2) pilnveidojot valsts pārvaldes iekšējos organizatoriskos procesus un sniedzot tehnoloģiju atbalstu, lai attīstītu integrētu pakalpojumu sniegšanas kultūru, kas iedzīvotājam nodrošinātu pārvaldes pakalpojuma pieejamību vienuviet arī tad, ja tā sniegšanā ir iesaistītas vairākas iestādes. IKT kalpo kā atbalsta rīks pārvaldes iekšējā darba organizēšanā, tai skaitā lēmumu pieņemšanai nepieciešamās informācijas iegūšanai no citas iestādes, pārtraucot no iedzīvotājiem pieprasīt iestāžu rīcībā jau esošu informāciju.

Projekts „Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana”

Projekta ietvaros paredzēts iegūt pilnīgu informāciju par pārvaldes iestāžu, tai skaitā arī pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem, to sniegšanas kārtību un problemātiku. Plānots veikt izpēti un izstrādāt gan pārvaldes iestāžu sniegto pakalpojumu reģistra, gan publisko pakalpojumu sniegšanas modeli, pēc tam veicot arī tā ieviešanas pilotprojektu, gan valsts informācijas sistēmu arhitektūras rekomendējamo modeli.

Projekta ietvaros tiks veidoti vienas dienas semināri pārvaldes un pašvaldību darbiniekiem par publisko pakalpojumu kvalitātes pilnveidošanas jautājumiem, iekļaujot tādus aspektus kā publisko pakalpojumu definēšana, pakalpojumu precīza aprakstīšana un kvalitātes rādītāju noteikšana, pakalpojumu mērīšana, kā arī pakalpojumu sniegšanas procesa pakārtošana klienta vajadzībām.

Interesanti atzīmēt, ka patlaban neeksistē vienota izpratne par to, kas ir publiskais pakalpojums, kā arī nav vienotas pieejas publisko pakalpojumu definēšanai un vienotas sistēmas publisko pakalpojumu aprakstīšanai.

Projektu realizē Valsts kanceleja.

Latvijas valsts portāls [Latvija.lv](http://www.latvija.lv)

Latvijas valsts portāls www.latvija.lv ir interneta vietne, kurā pieejams Publisko pakalpojumu elektroniskais katalogs un kuru nākotnē paredzēts attīstīt arī kā virtuālo vienas pieturas aģentūras punktu. Valsts informatīvās sistēmas attīstībai nākotnē būtiski nepieciešama esošās IKT infrastruktūras optimizēšana, ievērojot vienota datu centra principu un izveidojot valsts iestāžu IKT resursu katalogu.

Arvien aktīvāk arī tiek veidoti e-pakalpojumi. Populārākie no 26 e-pakalpojumiem, kuri ir pieejami Latvijas valsts portālā www.latvija.lv, ir „Ziņas par personām, kurām manā īpašumā ir spēkā reģistrācija dzīvesvietā”, „Izziņas pieprasīšana par fiziskas personas sodāmību” un „Dokumenta pārbaude Nederīgo dokumentu reģistrā”.

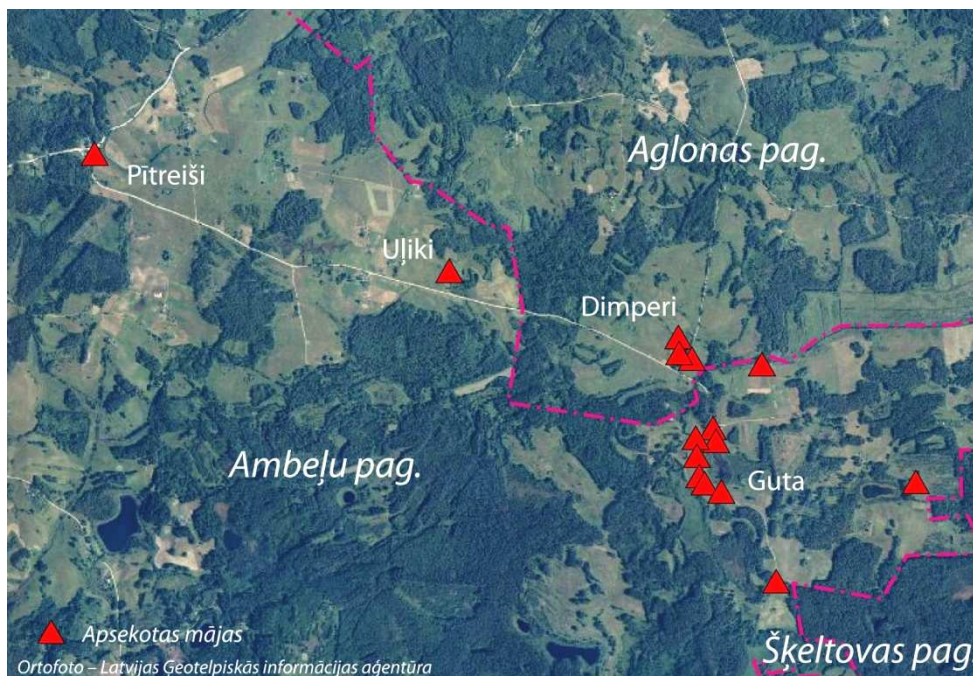
Etalonteritorijas

Lauku iedzīvotāju ikdienas dzīves skatījumā, lai izvērtētu cilvēku vajadzības un pakalpojumu pieejamību, kā arī lai identificētu iespējamās risinājumus, tika izvēlētas teritoriāli atšķirīgas un vienlaikus – tipiskas Latgales reģiona teritorijas daļas: reģiona „iekšējā nomale”, Latgales augstiene, Daugavpils un Rēzeknes novadu nomale - Gutas un Dimperu ciema apkaime (Daugavpils novads, Ambelu pagasts) (2.attēls), „piepilsēta” - Viļakas piepilsēta (3.attēls), „pierozežas, jeb nomales telpas ciems” - Ciblas ciems (4. attēls), Latgales reģiona dienvidu, Sēlijas daļas lauku teritorija - Demenes ciema apkaime (5. attēls), Latgales reģiona rietumu, Viduslatvijas līdzenuma lauku teritorija - Rikavas ciema apkaime (6 attēls).

2010. gada septembrī un oktobrī šajās etalonteritorijās, sadarbībā ar Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes telpiskās attīstības plānošanas speciālistiem, tika aptaujāti vietējie iedzīvotāji (kopā 100 cilvēki), lai izvērtētu pakalpojumu pieejamību un attīstības situāciju teritorijās, lai izprastu - kas notiek ar cilvēkiem, kā veidojas mājsaimniecību ienākumi, kādus pakalpojumu izmanto, ar ko nodarbojas; vai turpināsies migrācija un teritorijas iztukšošanās, vai saimniecības ir stabilas, kādā virzienā notiek telpiskās struktūras izmaiņas, lauksaimnieciskās zemes transformācijas. Iegūtie aptaujas rezultāti izmantotāji kā pamats monitoringa sistēmai nākotnē, veicot salīdzinošos pētījumus šajās teritorijās reizi 3-5 gadu periodā.

Gutas un Dimperu ciemu apkaime

Teritorijas iedzīvotāju sociālās aktivitātes būtiski ietekmē Dimperu un Gutas ciemu iedzīvotāju nacionālais sastāvs, pārsvarā te dzīvo baltkrievu un krievu tautību iedzīvotāji – nelielais iedzīvotāju skaits un pensijas vecuma iedzīvotāju pārsvars ir nosacījumi neaktīvai sociālajai un saimnieciskajai dzīvei. No intervēto iedzīvotāju sniegtajām atbildēm ir secināms, ka iedzīvotāji neseko pagasta attīstībai un ir maz ieinteresēti līdzdarboties pagasta saimnieciskajā dzīvē, kas neveicina pagasta iedzīvotāju sociālās aktivitātes palielināšanos un uzņēmējdarbības uzsākšanu.

2. attēls. Gutas un Dimperu ciemu apkaime.

Apmēram trešdaļa Dimperu un Gutas ciema iedzīvotāju mēnesī 1-2 reizes brauc uz Ambelu pagasta centru, lai saņemtu dažādus pakalpojumus no pagasta pārvaldes un pagasta centrā esošajiem diviem veikaliem (SIA „LOTA-ODES”, Z/S „KALNI”), pasta nodaļas, aptiekas, bibliotēkas. Pašus nepieciešamākos pakalpojumus,

tādus kā pasta, sabiedriskā transporta un autoveikala pakalpojumus ciema iedzīvotāji var saņemt uz vietas ciemā.

Medicīnas pakalpojumu saņemšanai pagasta centrā darbojas feldšeru punkts. Medicīnas pakalpojumus sniedz uz vietas, pieņemot pacientus vienu reizi nedēļā, vienlaicīgi darbojas arī aptieka (vienu dienu nedēļā).

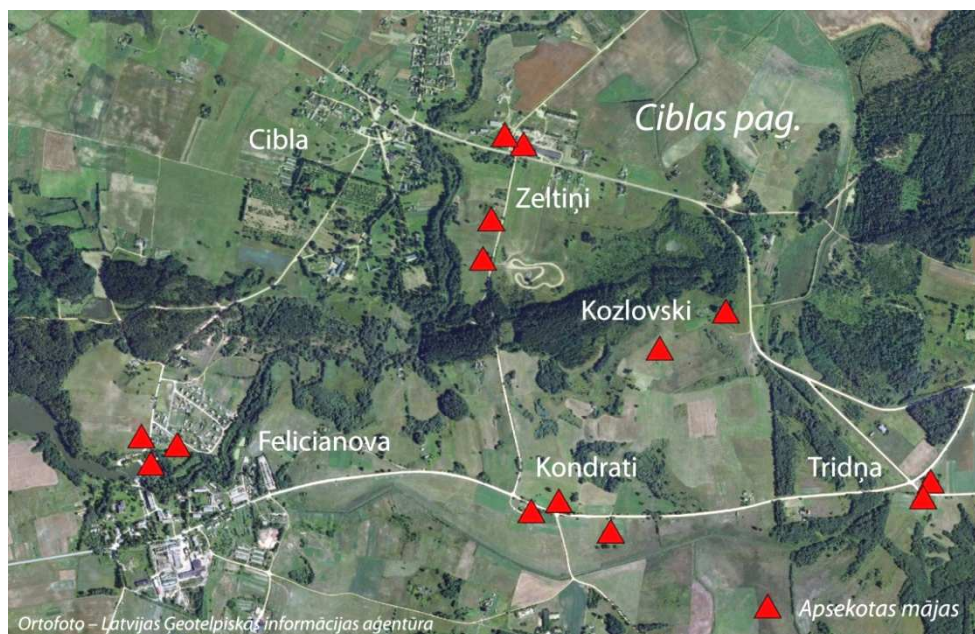
Gutā dzīvojošie, lielākoties, savu ikdienu pavadā savās saimniecībās un no šejienes izbrauc reti. Aglona atrodas visai netālu un vietējie iedzīvotāji uz turieni dodas vidēji vismaz dažas reizes gadā, tāpat arī uz Višķiem un Ambeljiem. Tie, kas neizmanto autoveikala pakalpojumus, uz tuvākajām apdzīvotajām vietām dodas biežāk. Daļa no šeit dzīvojošajiem, dažādu iemeslu dēļ, mēdz braukt arī uz lielākajām Latgales pilsētām – Rēzekni, Daugavpili un Krāslavu. Braucieni uz Rīgu vai citiem attālākiem Latvijas nostūriem ir ļoti reti, praktiski netiek veikti. Šeit dzīvo pavisam neliels skaits bērnu, viņu ikdienas kustība notiek ar skolas autobusu uz skolu un atpakaļ. Liela daļa no bijušajiem Gutas iedzīvotājiem, kas pārvākušies uz citurieni, mēdz atbraukt vasaras periodā, lai pavadītu atvaļinājumu vai atpūstos.

Iedzīvotāji nav apmierināti ar pašvaldības darbu, vienlaicīgi neko no vietējās varas negaidot un nepiedaloties pagasta kultūras un politiskajā dzīvē.

Ciblas ciema apkaime

Ciblas ciema apkaimes iedzīvotāji uz novada centru Ciblu brauc vai arī dodas kājām. Pārsvārā iedzīvotāji uz Ciblas centru dodas iepirkties un izmantot pasta, novada domes un bibliotēkas pakalpojumus, daži ved bērnus uz skolu vai paši dodas uz skolu, citi dodas uz darbu. Vismaz reizi nedēļā novada centru apmeklē gandrīz ikviens aptaujātais.

Ciblas iedzīvotāji diezgan bieži brauc uz tuvāko lielāko pilsētu, reģionālo centru - Ludzu, vismaz reizi mēnesī aizbrauc katrs aptaujātais. Ir arī tādi iedzīvotāji, kuri braukā katru dienu, jo Ludzā atrodas viņu darbavieta. Pārsvārā iedzīvotāji Ludzu apmeklē, lai iepirktos, izmantotu friziera, bankas pakalpojumus, kā arī, lai iepirktos aptiekā.

3. attēls. Ciblas ciema apkaime.

Lielākajai daļai cibliešu, lai nokļūtu centrā, nākas izmantot sabiedriskā transporta pakalpojumus. Ciblieši ir ļoti neapmierināti ar autobusu kustību, jo autobuss kursē agri no rīta uz Ciblu un tas brauc atpakaļ tikai vēl vakarā. Tas arī ir iemesls, kāpēc tie ciblieši, kuriem nav savas automašīnas biežāk nekur nebrauc. Uz citām Latvijas pilsētām iedzīvotāji brauc reti, pārsvārā lai apciemotu radniekus. Cilvēki arī atzīst, ka kādreiz braukuši diezgan bieži, lai apmeklētu kultūras pasākumus, ekskursijās, taču šī brīža ekonomiskās situācijas

dēļ to vairs nevar atļauties. Visapmeklētākā Latvijas pilsēta ir Rīga, iedzīvotāji tur apmeklē tuviniekus, draugus, brauc darba darīšanās. Uz Rīgu aizbrauc reizi gadā. Ir daži iedzīvotāji, kas braukā arī uz tālākām Latvijas vietām – Tukumu, Liepāju, lai reizi gadā apmeklētu tuviniekus un dzimto pusi. Lielai daļai cībiešu ir kāds radnieks, kurš strādā ārzemēs – Īrijā, Anglijā, Norvēģijā, pārsvarā darbu ārzemēs dodas meklēt jaunieši, pusmūža vecuma iedzīvotāji uzskata, ka ir par vecu un pārāk mīl dzimto zemi, lai to pamestu.

Cībiešiem ļoti svarīgi ir Latvijas Pasta piedāvātie pakalpojumi. Pastnieks piegādā gan preses izdevumus, rēķinus, gan pensijas. Cīblas iedzīvotājiem ir pieejami feldšeres pakalpojumi, kura brauc māju vizītēs. Cībiešiem ir iespējams iepirkties autoveikalā, kas braukā pirmdienās, otrdienās un ceturtdienās.

Cīblas iedzīvotāji aktīvi iesaistās Cīblas novada kultūras dzīvē. Viņi regulāri apmeklē kultūras namā notiekošos kultūras pasākumus, koncertus, balles, deju tautiskās dejas. Ir iedzīvotāji, kas labprāt dziedātu kori, taču tāds vairs nepastāv. Cībieši aktīvi izmanto bibliotēkas pakalpojumus.

Cībieši jūtas pašvaldības aizmirsti, it sevišķi Cīblas novada nomalē dzīvojošie. Cībieši visai negribīgi runā par vajadzībām Cīblā, jo uzskata, ka no pašvaldības neko vairāk nesagaidīs. Cībieši uzsver, ka pašvaldībai būtu vairāk jādomā par darba vietām Cīblā, par iespēju strādāt šeit pat, nevis braukt citur. Kā vienu no prioritātēm Cīblas iedzīvotāji uzsver ceļu kvalitātes uzlabošanu, to noasfaltēšanu un sakārtošanu. Lielākoties, cībieši nezina, ko pašvaldība varētu darīt viņu labā, tādēļ arī viedokļu par vajadzībām Cīblā iedzīvotājiem nav. Daļa cībiešu uzskata, ka viss ir pašu rokās, jo pašvaldība jau nodrošina sadzīvei nepieciešamos pakalpojumus.

Intervijās iegūtie dati vedina domāt, ka tuvāko desmit gadu nākotnē notiks teritorijas iedzīvotāju struktūras izmaiņas – šobrīd plašāk pārstāvētā iedzīvotāju vecuma grupa 40-50 gadus sasniegušie laika gaitā kļūs par 50-60 gadus sasniegušajiem, bet jaunākās paaudzes pārstāvji vietā nenāks.

Par spīti tam, ka Cībla atrodas tuvu Latvijas – Krievijas robežai un ir atzīta par teritoriju ar pierobežas režīmu, krievu valoda ikdienas dzīvē netiek izmantota. Daudzi aptaujātie iedzīvotāji minēja kultūras dzīves trūkumu. Tā kā ir likvidēti daudzi pašdarbības kolektīvi, cilvēkiem nav iespējas radoši pavadīt savu brīvo laiku.

Maksājumu procedūru var veikt pastā, tomēr daudziem iedzīvotājiem šo procedūru atvieglotu bankomāts un publiski pieejams, internetbankas lietošanai drošs dators. Ciemā ir tikai viens pārtikas veikals, nav benzīna uzpildes stacijas. Ir privāta zobārsta prakse, bet nav medpunkta.

Sakārtot ceļu un transporta infrastruktūru, nodrošināt sociālos un komercpakalpojumus būtu visnepieciešamākās vajadzības Cīblā. Emocionālas, ekonomiska un sociāla vajadzības pēc pašvaldības atbalsta, jo cilvēki cīnās katrs pats par sevi un uz vietējo pārvalžu atbalstu necer.

Demenes ciema apkaime

Demenes pagasta teritorijā ir trīs pakalpojumu sniegšanas centri: Demenē, Kumbuļos un Jāņuciēmā.

Pagastā ir tādas saimniecības, kas sniedz lauka tehnikas pakalpojumus, bet V.Kokinas individuālā uzņēmuma „VITA DP” veikalā un SIA "Vālodze" veikalā "Kumbuļi" ir iespējams iegādāties pārtikas un saimniecības preces. Kumbuļos atrodas Demenes pagasta pašvaldības pakalpojumu centrs, pasts, bibliotēka, izveidots sociālā riska ģimeņu atbalsta centrs "Paspārne". Ārstu pakalpojumus ir iespējams saņemt Vitālija Novicka ģimenes ārsta praksē.

Iedzīvotāji pārvietojas ar kājām, zirgiem, sabiedrisko transportu un neliels skaits ar privāto transportu. Sabiedriskā transportu pieejamība iedzīvotājus neapmierina. Par sabiedriskā transporta nodrošinājumu viedoklis atšķiras, ir vietas, kur sabiedriskais (arī skolas) autobuss kursē 3 reizes dienā (Demene, Jāņumuiža, Pastorāts), savukārt Kumbuļos kursē tikai skolas autobuss, ar kuru uz Demeni nav iespējams tikt.

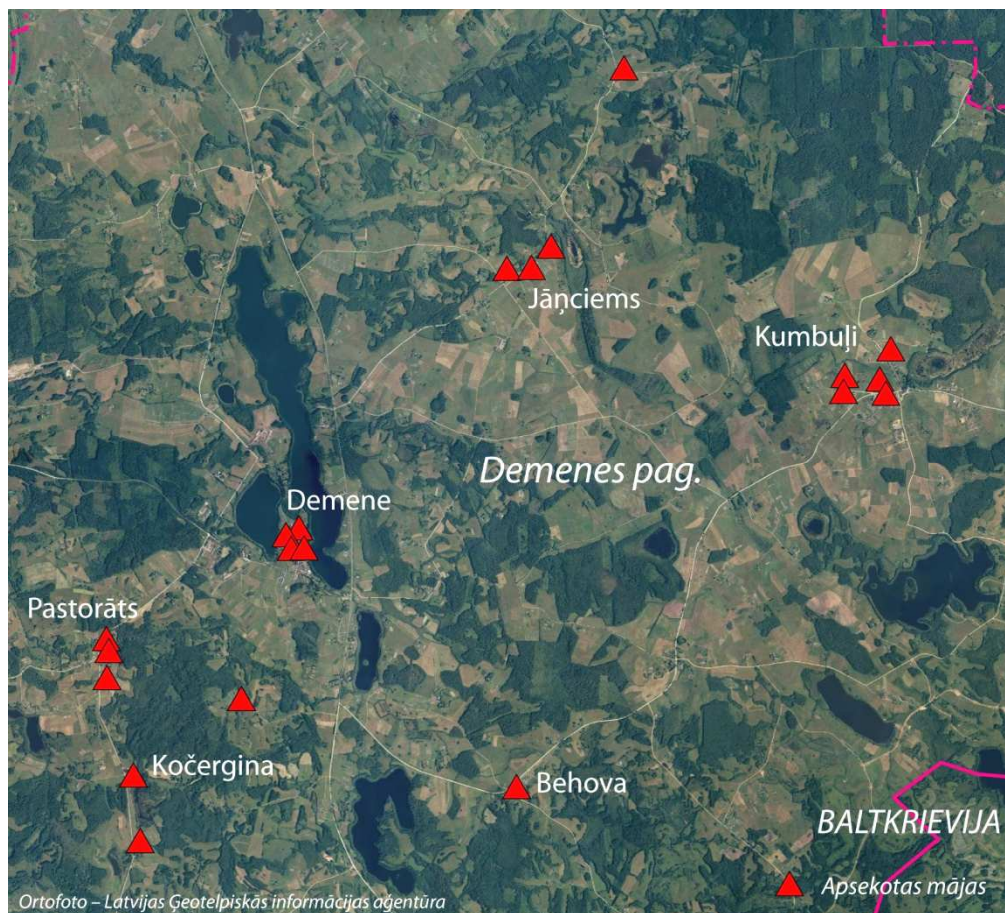
Lielākā daļa aptaujāto cilvēku no pašvaldības neko negaida (vai arī drīzāk necer neko sagaidīt), tāpēc arī nezina par tām retajām iespējām, kas viņiem pastāv.

Teritorija pakāpeniski iztukšojas, jo dabiskais pieaugums šajā teritorijā kritisko robežu ir jau sasniedzis. Pēc neoficiāliem datiem, piemēram, no Kumbuļu ciema, darba meklējumos uz citām Eiropas valstīm aizbraukuši jau vairāk kā 40 iedzīvotāji.

Informācijas pieejamība ir neapmierinoša, jo zemo ienākumu dēļ iedzīvotāji nevar atļauties virszemes TV viedkartes, lai skatītos iecienītākos televīzijas kanālus.

Teritorijā ir nepieciešams nodrošināt pilnvērtīgu veselības aprūpi un brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Sociālajam riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars teritorijā strauji pieaug, paātrinās arī to iedzīvotāju personības degradēšanās, kuri ir palikuši bez oficiāliem ienākumu avotiem un neveic saimniecisko darbību (sevišķi vidējā vecumā).

4. attēls. Demenes ciema apkaime.

Rikavas ciema apkaime

Pakāpeniski notiek iedzīvotāju skaita samazināšanās, jo pētāmajā teritorijā dzīvo pensijas vecuma cilvēki, bez radniekiem vai tuviniekiem, jaunākā paaudze ir spiesta doties darba meklējumos uz kaimiņu novadiem vai pat citu valsti. Sociālajam riskam pakļauto ģimeņu skaitam ir tendence palielināties.

Saimniecības nav ļoti stabilas, jo, piemēram, piena iepirkuma cena ir samazinājusies, līdz ar to cilvēkiem samazinās līdzekļi saimniecību uzturēšanai, kas var novest pie bankrota. Vairums aptaujāto domā vairāk par apsaimniekojamās platības samazināšanu nevis par paplašināšanu.

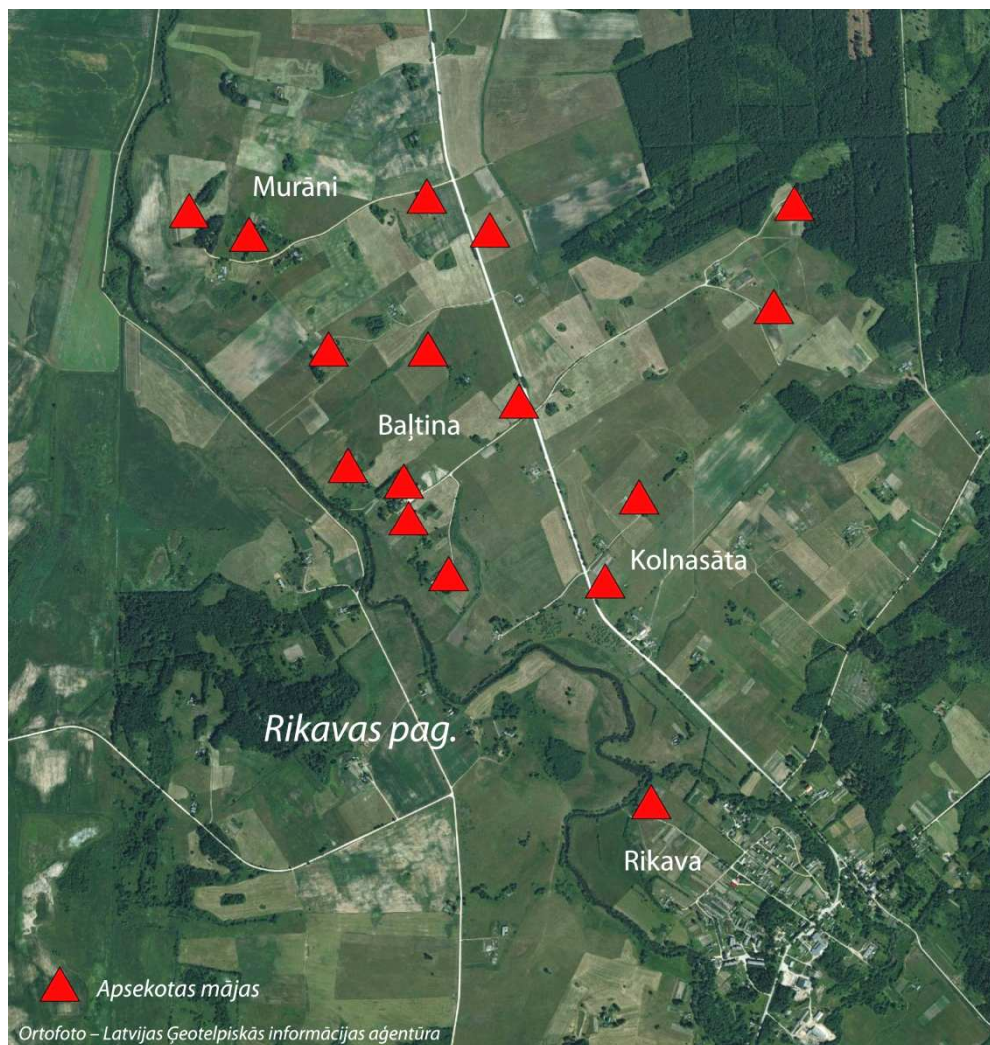
Pagastā valda liels bezdarba līmenis. Iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu klāsts ir neliels un iedzīvotāji ir spiesti saņemt pakalpojumus blakus novadā.

Pieejamais transports daļēji apmierinošs, līdz pagasta centram ir jāmēro, vidēji, 3km. Migrācijas procesi noris galvenokārt uz Rikavas centru, Viļāniem vai Rēzekni.

Ikdienā vairums lieto latgaļu valodu, taču tiek runāts arī krievu un latviešu valodās. Tiek organizēti kultūras pasākumi, taču apmeklētība ir diezgan zema. Vairums aptaujāto neizjūt nekādus uzlabojumus vai pasliktinājumus sakarā ar novadu reformu.

Gandrīz visiem aptaujātajiem ir mājās TV, līdz ar to informācija ir plaši pieejama, kā arī tiek izmantoti radioaparāti, abonētas avīzes, pārsvarā vietējais novada laikraksts.

Pašvaldība un vietējie uzņēmēji nespēj piedāvāt vajadzīgo darba vietu skaitu, lai visiem pagasta iedzīvotājiem būtu darbs, taču lielākā daļa ir iesaistīta pagaidu nodarbinātības programmā.

5. attēls. Rikavas ciema apkaime.

Viļakas piepilsētas apkaime

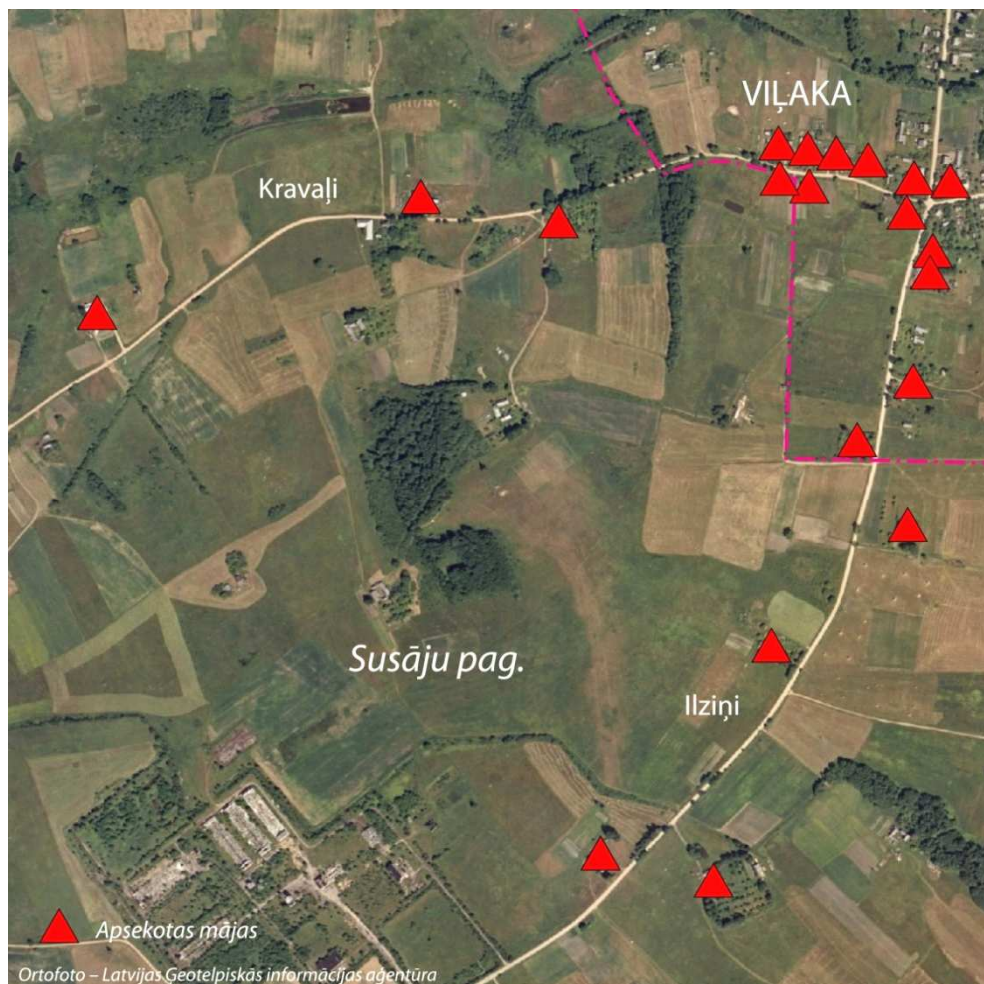
Starp pētāmās teritorijas ziemeļu un dienvidu daļām būtu izvelkama tāda kā savdabīga robeža, gluži kā starp pilsētu un laukiem. Etalonteritorijas dienvidu daļā cilvēki ir ļoti vienaldzīgi noskaņoti pret visu apkārt notiekošo. Cilvēki šeit ir zaudējuši cerības uz uzlabojumiem valstī, nacer uz pašvaldības atbalstu, pensiju palielināšanu. Šeit cilvēki vēlas mierīgi, neviena netraucēti nodzīvot savu mūžu līdz galam. Tomēr jāsaka, ka cilvēki šeit ir ļoti atsaucīgi un neticami pretimnākoši.

Kopumā no visiem aptaujātajiem pētāmās teritorijas dienvidu daļā tikai vienā mājāsaimniecībā atrodas reāli funkcionējoša lauksaimniecības tehnika.

Ziemeļu daļā pensionāri vairs nav galvenā sociālā grupa, kas apdzīvo teritoriju. Šeit dzīvo gan skolotāja, gan robežsargi, gan lauksaimnieki, naktssargs, gan arī, pēc pašu teiktā, necīgi uzņēmēji, kas ikdienā nodarbojas ar dažādu preču ieviešanu no Krievijas. Šeit cilvēki dzīvo, cīnās, cer uz labāku nākotni.

Pētāmās teritorijas ziemeļu daļā iedzīvotājiem bija salīdzinoši daudz ierosinājumu, kas būtu jāveic pašvaldībai. Šeit bez ceļu remonta (vienīgais, ko minēja dienvidu daļā), cilvēki minēja treniņzāli, jaunas darba vietas, daudz vairāk kultūras pasākumus (uzsvaru liekot uz kultūras pasākumiem vidēja gadu gājuma cilvēkiem): balles, teātra izrādes, sporta pasākumus. Cilvēki minēja arī uzlabojumus, ko vēlētos sagaidīt ne tikai no pašvaldības, bet arī valsts kopumā, piemēram, izrādīja neapmierinātību ar medicīnisko aprūpi (slēgta Viļakas slimnīca), tā pat bija neapmierināti ar to, ka valsts neatbalsta jaunus uzņēmējus.

Ļoti nozīmīgu lomu uz dzīvi Viļakā atstāj Latvijas-Krievijas robeža, precīzāk, robežkontroles punkts Vientuļi-Ludonka, kas atrodas tikai 8 kilometru attālumā no Viļakas pilsētas, jo tieši degvielas, alkohola, cigarešu un arī atsevišķu pārtikas preču ieviešana Latvijā no Krievijas ir daudzu šeit dzīvojošo ikdiena un vienīgais veids, kā nopelnīt sev dieniško iztiku.

6. attēls. Viļakas apkaime.

Piemērs - Balvu novads

Teritorija - Balvu novada administratīvā teritorija:

1 pilsēta, 10 pagasti.

Iedzīvotāji uz 01.07.2010 – 15597, t.sk.

Balvu pilsēta – 7906;

Balvu pagasts – 786;

Bērzkalnes pagasts – 585;

Bērzpils pagasts – 886;

Briežuciema pagasts – 642;

Krišjāņu pagasts – 431;

Kubuļu pagasts – 1590;

Lazdulejas pagasts – 366;

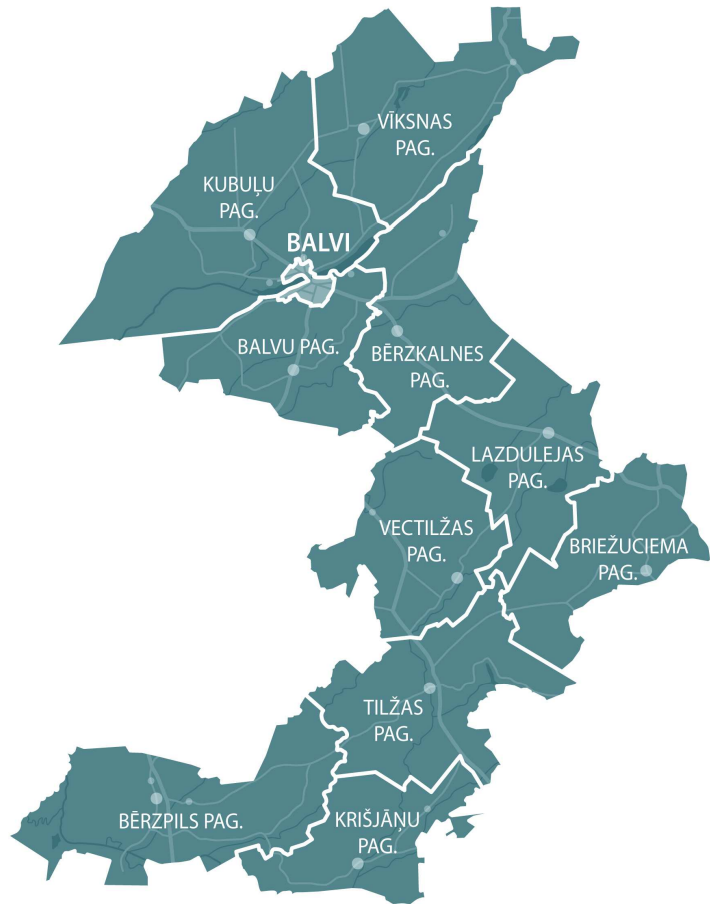
Tilžas pagasts – 1140;

Vectilžas pagasts – 490;

Vīksnas pagasts – 775.

Platība - 1 044,5 km²,

Blīvums – 14.9 iedz./km².

Ņemot vērā Administratīvi teritoriālās reformas norisi Latvijā, 2009.gada 1.jūlijā izveidojās Balvu novads, kurā apvienojās Balvu, Bērzkalnes, Bērzpils, Briežuciema, Krišjāņu, Kubulu, Lazdulejas, Tilžas, Vectilžas, Vīksnas pagasti un Balvu pilsēta.

Domes pieņemto lēmumu izpildi, kā arī tās darba organizatorisko un tehnisko apkalpošanu nodrošina:

1. Pašvaldības administrācija;

2. Pārvaldes:

- 2.1. 10 Pagastu pārvaldes;
- 2.2. Izglītības, kultūras un sporta pārvalde;
- 2.3. Saimnieciskā pārvalde;
- 2.4. Sociāla pārvalde.

3. Iestādes:

- 3.1. Balvu novada Dzimtsarakstu nodaļa;
- 3.2. Balvu novada bāriņtiesa;
- 3.3. Balvu novada pašvaldības būvvalde;
- 3.4. Balvu novada pašvaldības policija;
- 3.5. Balvu Valsts ģimnāzija;
- 3.6. Balvu amatniecības vidusskola;
- 3.7. Bērzpils vidusskola;

- 3.8. Tilžas vidusskola;
- 3.9. Balvu vakara maiņu vidusskola;
- 3.10. Balvu pamatskola;
- 3.11. Balvu 2.pamatskola;
- 3.12. Briežuciema pamatskola;
- 3.13. Stacijas pamatskola;
- 3.14. Tilžas internātpamatskola;
- 3.15. Balvu pirmskolas izglītības iestāde „Pīlādzītis”;
- 3.16. Balvu pirmskolas izglītības iestāde „Sienāzītis”;
- 3.17. Bērzkālnes pirmskolas izglītības iestāde;
- 3.18. Kubulu pirmskolas izglītības iestāde „Ievīņa”;
- 3.19. Tilžas pirmskolas izglītības iestāde;
- 3.20. Balvu Mūzikas skola;
- 3.21. Balvu Sporta skola;
- 3.22. Balvu bērnu un jauniešu centrs;
- 3.23. Balvu Tālākizglītības un cilvēkresursu attīstības centrs;
- 3.24. Balvu kultūras un atpūtas centrs;
- 3.25. Balvu novada muzejs;
- 3.26. Balvu centrālā bibliotēka;
- 3.27. Balvu sporta centrs;
- 3.28. Balvu peldbaseins.

4. Aģentūras:

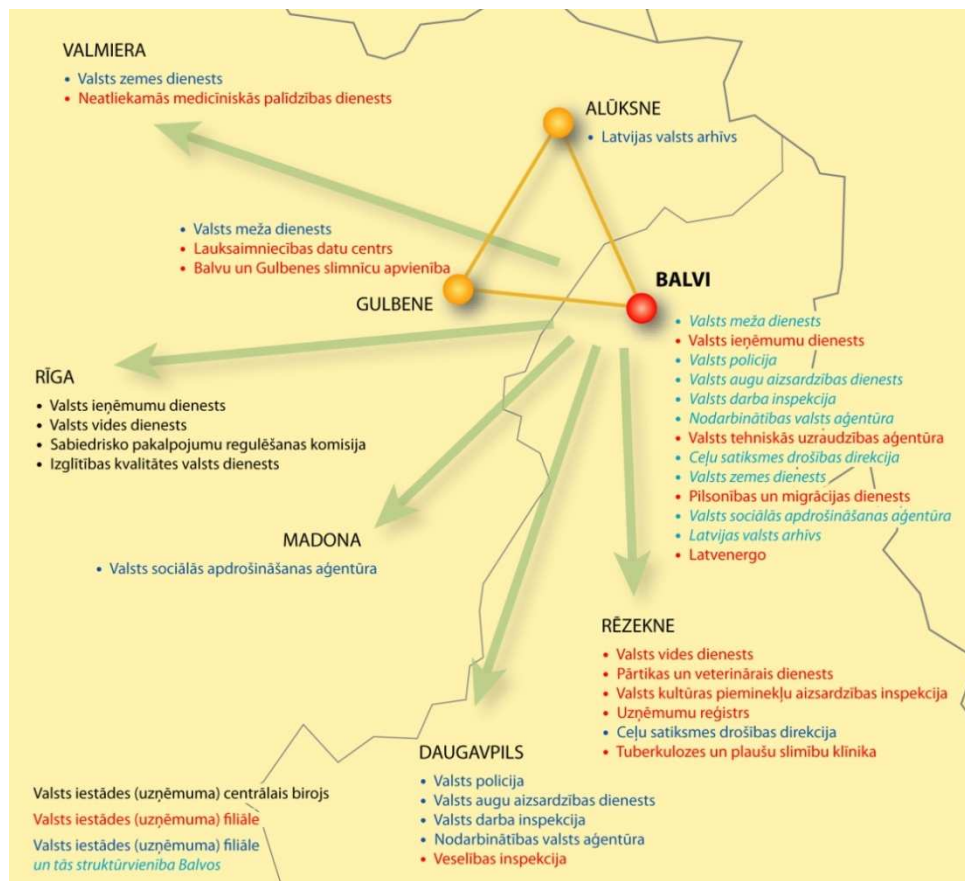
- 4.1. Pašvaldības aģentūra “SAN-TEX”.

Novada pašvaldībā ir veiksmīgi sakārtota sociālā joma, par ko atbildīga Sociālā pārvalde. Sociālā pārvalde veic sociālās politikas izstrādi un īstenošanu Balvu novadā. Pārvaldes mērķauditorija ir Balvu novada sociāli mazaizsargātie iedzīvotāji, ģimenes ar bērniem, maznodrošinātie un trūcīgie iedzīvotāji, invalīdi, bērni invalīdi, pensionāri, ikviens novada iedzīvotājs, kam nepieciešama psihosociālā palīdzība. Tās struktūru veido 4 nodaļas – administratīvā un plānošanas nodaļa, sociālās palīdzības nodaļa, sociālo pakalpojumu nodaļa un atbalsta un rehabilitācijas nodaļa. Lai nodrošinātu maksimālu palīdzību klientiem, Balvu novadā visa veida sociālā palīdzība un pakalpojumu sniegšana tiek organizēta vienuviet – pārvaldes ēkā Balvos.

Balvu novada pašvaldībai jau tuvākajā nākotnē jāiztur daudzām Latgales teritorijām kopīgi izaicinājumi (aizbraukšana, iedzīvotāju skaita samazināšanās, attālumi līdz tirgiem). Tās novietojums, salīdzinājumā ar pārējo Latgali, ir mazāk labvēlīgs – pierobeža, ziemeļu daļā. Attālums līdz Rīgai vienāds ar attālumu līdz Daugavpīlij.

Valsts iestāžu pakalpojumu pieejamība

Tika analizēta Balvu novada pašvaldības iestāžu un Balvu un apkārtējās pilsētās izvietoto valsts iestāžu pakalpojumu pieejamība un pakalpojumu sniegšanas veidi. Pakalpojumu pieejamības analīzes rezultātā izstrādāti priekšlikumi par 1) minimālo pakalpojumu (pamatvajadzību apmierināšanai) grozu iedzīvotājiem izveidi, 2) pakalpojumu grozu uzņēmumam izveidi, 3) pasākumi, kuri iekļaujami Latgales attīstības programmas sadaļās „Skola+”, „Pierobeža”, u.c.

7. attēls. Balvu novada iedzīvotājiem pieejamo publisko pakalpojumu vietas pilsētu tīklā

Kopējie secinājumi par pakalpojumu pieejamību:

- informācija par publiskajiem pakalpojumiem ir sistematizēta daļēji un tās uzturēšanas process nav līdz galam sakārtots;
- nav definēti pakalpojumu kvalitātes standarti;
- jāpilnveido administratīvais process, kā arī administratīvā akta apstrīdēšanas kārtība pašvaldībā;
- pašvaldības iestāžu ne līdz galam sakārtotie pakļautības jautājumi apgrūtina savlaicīgu un kvalitatīvu klientu iesniegumu izskatīšanu;
- klientam bieži atkārtoti jāsniedz informācija pašvaldībai, dažkārt pat informācija, ko izsniegusi pati pašvaldība;
- apmeklētāju pieņemšanas darbība neaptver un nevar aptvert visus pašvaldības darbības aspektus un neatbilst klientu apkalpošanas prasībām; utt.

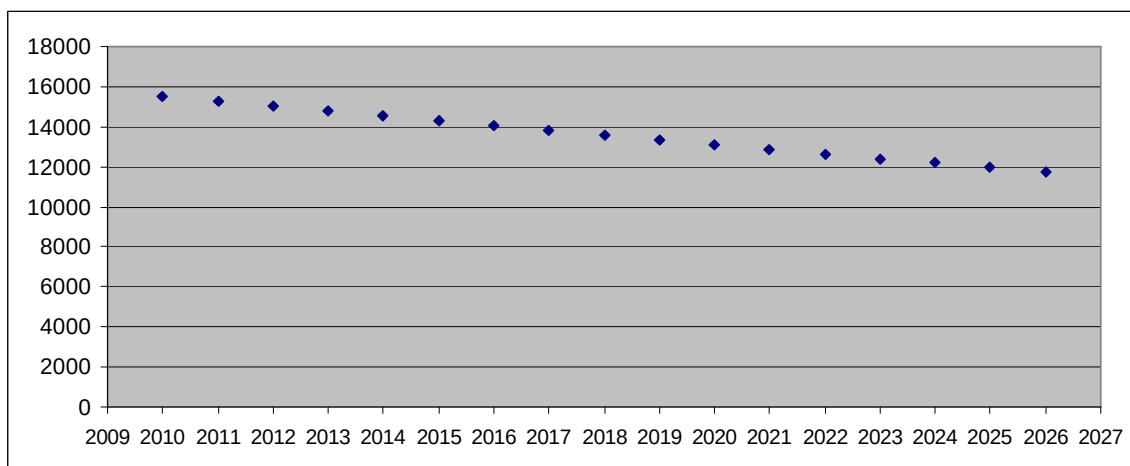
Balvu novada demogrāfiskais modelis

Bāzes scenārijs

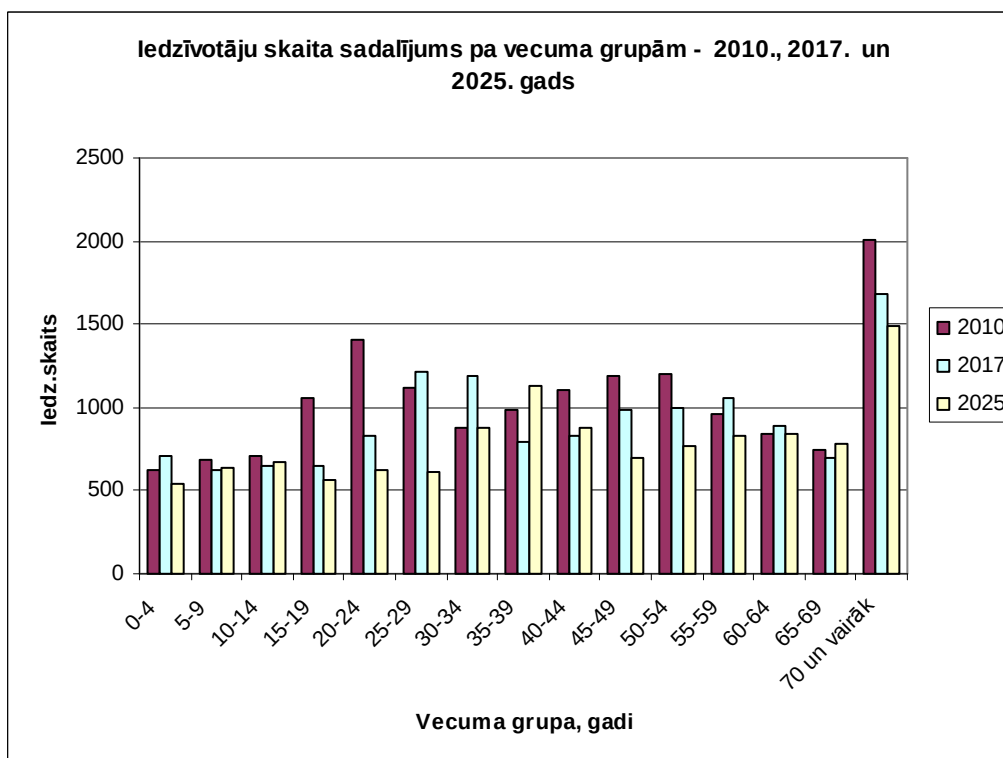
1. Modelis veidots balsoties ar iedzīvotāju skaitu un vecumu struktūru 2010.g. sākumā un uz demogrāfiskiem rādītājiem (dzimstība, mirstība, ilgtermiņa migrācija) 2000.-2008. gadā.
2. Ņemot vērā datu nepieejamību par dzimstības, mirstības, ilgtermiņa migrācijas koeficientiem atsevišķi Balvu pilsētā un pagastos, ir izmantoti Balvu rajona dati.
3. Dzimstības, mirstības, ilgtermiņa migrācijas koeficienti nemainās 2010. – 2025. gadā.
4. Dzimstības koeficienti paņemti kā 2000-2008 g. vidējie: bērnu skaits uz 1000 sievietēm pa 5 gadu vecumu grupām no 15 līdz 50 gadiem
5. Tika pieņemts, ka jaundzimušie ir puse – zēni un puse – meitenes
6. Aprēķinos izmantota 2000.-2008. g. vidējie mirstības koeficienti pa 10 gadu vecuma grupām. Ņemot vērā, ka dati neatspoguļo atšķirības sieviešu un vīriešu mirstībā, tika pieņemts, ka sieviešu un vīriešu mirstība ir vienāda.
7. Ilgtermiņa migrācijai izmantoti dati par ilgtermiņa migrācijas saldo proporciju no kopējā iedzīvotāju skaita Balvu rajonā, vidējais 2001.-2009. gados.
8. Migrantu proporcija dažādās vecuma grupās dažāda, atbilstoši Latvijas rādītājiem (vairāk migrē cilvēki darbspējīgā vecumā).

1. Balvu novads

Gads	Iedz.skaitis
2010	15498
2011	15241
2012	14995
2013	14751
2014	14509
2015	14271
2016	14036
2017	13802
2018	13568
2019	13335
2020	13103
2021	12873
2022	12643
2023	12414
2024	12187
2025	11962
2026	11741

	2010	2017	2025
0-4	628	709	536
5-9	689	627	633
10-14	705	644	678
15-19	1056	645	568
20-24	1409	826	619
25-29	1112	1219	619
30-34	878	1193	882
35-39	983	795	1128
40-44	1102	830	878
45-49	1185	986	698
50-54	1203	994	774
55-59	961	1059	835
60-64	842	890	844
65-69	743	701	782
70 un vairāk	2002	1684	1489

	2010	2017	2025
Līdz darbspējas vecumam	13,0%	14,3%	15,4%
Darbspējas vecumā	69,2%	68,4%	65,6%
Pēc darbspējas vecuma	17,7%	17,3%	19,0%

	2010	2017	2025
Līdz darbspējas vecumam	2022	1979	1847
Darbspējas vecumā	10731	9437	7845
Pēc darbspējas vecuma	2745	2385	2271
Kopā	15498	13802	11962

Demogrāfiskais modelis iezīmē skaidru situāciju – kopējā iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Latgales plānošanas reģiona loma pakalpojumu sniegšanā

Kopš 2009. gada vidus, kad beidza darboties rajonu struktūras, būtisks ir jautājums par reģionā pieejamo pakalpojumu kvalitāti un nodrošinājumu. Kopumā vērojamā tendence pakalpojumu skaita samazinājumam tieši reģionos uz vietas, pie kopējā resursu samazinājuma rada papildus slodzi jau tā nelabvēlīgajai situācijai un pastiprinātu iedzīvotāju aizplūšanu no reģiona teritorijas.

Lai mainītu situāciju, steidzami nepieciešams:

- Vienas pieturas aģentūras (VPA) aktivitātes ieviešana
- Finanšu līdzekļu un investīciju plānošana integrēti reģionālā griezumā – reģionālās programmas
- Valstij piederošo funkciju decentralizācija

Vienlaicīgi jānosaka reģiona lomu pakalpojumu sniegšanā šādās jomās:

ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANA

Reģiona attīstības plānošana - PR attīstības plānošanas dokumentu un uzraudzības sistēmas izstrāde/aktualizācija, ieviešana. Nodrošināt reģionālā un vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu savstarpējo saskaņotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām, izvērtēt nacionālā līmeņa atbilstību plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentiem.

EKONOMISKĀ ATTĪSTĪBA

Uzņēmējdarbības veicināšana - pasākumu koordinēšana komercdarbības vides uzlabošanā, analīze par komercdarbības vidi un priekšlikumu izstrāde tās uzlabošanai. Sadarbības tīkla veidošana un darbības nodrošināšana starp pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām, zinātnes centriem, izglītības iestādēm, zinātniekiem un uzņēmējiem, ražošanu. Konferenču, diskusiju, forumu u.c. uzņēmējdarbības attīstību sekmējošu pasākumu organizēšana.

Konsultēšana un informācijas sniegšana par uzņēmējdarbības attīstības iespējām reģionā;

Darba devēju, valsts institūciju, reģiona pašvaldību, sociālo partneru un arodbiedrību sadarbības koordinācija.

Valsts investīciju plānošana reģionā, nodrošinot ekonomiski un sociāli pamatotu valsts investīciju sadali pašvaldībām

IZGLĪTĪBA

Profesionālās izglītības attīstība - mācību programmu saturs izvērtēšana un plānošana; uzņemamo audzēkņu skaita noteikšana.

Tālākizglītība, Karjeras izglītības attīstība un koordinācija, izglītojamo profesionālā orientācija; darba tirgus attīstības un darbaspēka pieprasījuma izpētes organizēšana.

KULTŪRA

Reģionālā kultūrpolitikas koordinācija un īstenošana.

Reģiona tēla veidošana un starptautiskās sadarbības attīstība.;

Reģiona kultūras un sporta attīstības plānošanas dokumentu izstrāde un ieviešana.

Reģiona nozīmes kultūras pasākumu organizēšana, norišu koordinēšana, sadarbībā ar pašvaldību kultūras centriem;

SABIEDRISKAIS TRANSPORTS

Maršrutu organizēšana. Nodrošināt sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšanu reģionālos vietējās nozīmes maršrutos.

TŪRISMS

Tūrisma attīstības pasākumi.

Sadarbības un informācijas apmaiņas veicināšana starp tūrismā iesaistītajām pusēm (uzņēmējiem, TIC, valsts un pašvaldību iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, izglītības iestādēm, muzejiem).

Konferenču, diskusiju, forumu, izstāžu, pieredzes apmaiņas u.c. tūrisma attīstību veicinošu pasākumu organizēšana.

Pētījumu veikšana par tūrisma attīstības tendencēm un perspektīvām reģionā.

Reģiona tēla veidošana un starptautiskās sadarbības attīstība tūrisma sfērā.

E-PĀRVALDES PLĀNOŠANA UN IEVIEŠANA

E-pārvalde un Vienas pieturas pakalpojumu punktu attīstība.

Vienotas reģionālās e-pakalpojumu infrastruktūras plānošana un tās izveide.

Reģionāla līmeņa e-pakalpojumu sniegšanas nodrošināšana.

Vienas pieturas aģentūras principa ieviešana vietējās pašvaldībās.

Nosacījumi pakalpojumu nodošanai reģionam - funkcijas jādecentralizē un jādelegē pakāpeniski, atbilstoši ekonomiskās efektivitātes un labas pārvaldības principiem; tiek nodrošināts nepieciešamais finansējums; nodrošināta likumdošanas un normatīvās bāzes sakārtošana.

Prioritāri nepieciešams nodrošināt šādu funkciju/pakalpojumu nodošanu:

- **uzņēmējdarbības attīstības veicināšana,**
- **tūrisma attīstības veicināšana,**
- **kultūras attīstības veicināšana,**
- **sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšana un koordinēšana, un autoceļu attīstības plānošana.**

Savukārt zemāk minētās funkcijas ir jādecentralizē, balstoties uz ekonomiskās efektivitātes un pakalpojuma nodrošināšanas uz vietas principu (reģionālie attīstības centri), kuras jāpārņem pakāpeniski kā dalītā kompetence, nodrošinot likumdošanas bāzes sakārtošanu funkcijas nodošanai reģionam:

- Izglītības sistēmas attīstība koordinācija, metodiskā vadība
- Profesionālās izglītības veicināšana
- Vispārējās izglītības veicināšana
- Mūžizglītības koordinācija un veicināšana
- Nodarbinātības veicināšana un koordinācija
- Civilās aizsardzības attīstības veicināšana un koordinācija
- Medicīniskās aprūpes koordinācija un reģiona slimnīcu pārraudzības nodrošināšana
- Sociālās iekļaušanas jautājumu koordinācija- veselības un sociālās aprūpes plānošana un attīstība
- Sociālo dienestu koordinācija
- Sociālo pakalpojumu un aprūpes attīstības plānošana un koordinācija
- Specializēto pansionātu un internātskolu koordinācija
- Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju infrastruktūras attīstības plānošana un koordinācija
- Vides aizsardzības un atkritumu saimniecības attīstības koordinācija un attīstības veicināšana
- Sporta attīstības koordinācija un sporta pasākumu organizēšana